

Quod facile probatur, quia et utrumque membrum subdiviso comprehenditur, ut ostensum est, et ipsa membra contradictorie seu privative opponuntur. Unde sub ratione propria status spiritualis (ut sic dicam), nullum medium inter illa assignari potest. Deinde probatur sufficientia, convertendo objectionem factam; quia nullus potest esse status hominis fidelis, qui sub altero illorum membrorum non contineatur; quia necesse est ut fidem catholicam ejusque obligationem omnes profiteantur, unde necesse est saltem sub priori membro comprehendi. Denique status vitæ christianæ formaliter constituitur in ordine ad perfectam salutem animæ consequendam; hæc autem perfectio esse non potest, nisi vel essentialis, seu substantialis præcise sumpta, vel per aliquam additionem, quæ illam formaliter perficiat; ergo non solum per hæc membra convenienter ille status dividitur, sed etiam adæquate; quia solus status perfectionis per se determinat, perficit ac elevat statum vitæ christianæ; et omnis status, qui aliquid altius vel aliquid supererogationis addit illi generi vitæ communis, sub statu perfectionis comprehenditur; qui vero nihil boni illi formaliter addit, sub generali ratione status vitæ christianæ relinquatur; ergo est illa divisio adæquata.

13. *Divisio Aug. de Ancona sub nostra continetur.* — De partitione igitur quadrimembri ab Aug. de Ancona tradita, dicendum est, sub nostra bimembri contineri, et non omnino illam exhaustire. Nam ex tribus posterioribus membris, clericorum, religiosorum et Episcoporum, duo posteriora sub statu perfectionis continentur, ut postea videbimus. De statu vero clericorum, stricte clericatum sumendo, ut ab Episcopatu distinguitur, sicut necesse est in illa partitione sumi; de clericatu (inquam) controversia esse solet; nunc autem ad idem membrum illum revocamus. In omni vero opinione, certum est sub altero ex dictis contineri. Quis enim dubitet illum esse statum vitæ christianæ? Imo, quia in illa perfectum quemdam gradum habet, sub statu perfectionis nunc illum collocamus. Quomodo autem id intelligendum sit, postea videbimus. At vero primum membrum quadrimembris divisionis, scilicet, status conjugatorum fidelium, clarum est ad communem statum vitæ christianæ pertinere. Nam conjugium de se nihil addit communi statui Christianorum in ordine ad spiritualem vitam, nec perfectionem aliquam vitæ, præter eam quæ

charitati est essentialis, quam christianus status postulat. Dico autem ex vi status, quia in personis conjugatis potest magna perfectio sanctitatis et operum virtutis inveniri; quam status ipse nec illam requirat, nec peculiare adjutorium ad illam obtinendam vel exequendam conferat; et ideo vocari solet status imperfectus, negative utique, non contrarie aut privative; non enim privat charitatis perfectione, sed de se illam non promovet, imo aliquo modo impedit, ut, 1 Corinth. 7, Paulus indicavit.

14. *Quadrimembris divisio Aug. de Ancon. non est formalis.* — Ex quibus colligi potest, divisionem illam quadrimembrem quoad hanc partem, seu primum membrum, et non esse formalem, et diminutam esse. Primum declaro, quia, licet status conjugatorum in Ecclesia Christi necessarius sit, formaliter tamen ac per se non contrahit statum vitæ christianæ, nec specialem statum vitæ christianæ ex hac parte constituit, sed tantum quasi materialiter, quatenus generalis status spiritualis vitæ christianæ in conjugatis reperitur. Et ideo D. Thomas, tractando de statutibus Ecclesiæ, ut talis est, nullam mentionem status matrimonii fecit. Nam, ut supra dicebam, status ille de se communis est in omni humana republica perfecta, ex ipsa rei natura, quia est necessarius ad humani generis conservationem. Quare, si in Ecclesia Christi aliquid perfectionis ei additur ratione sacramenti, per hoc solum est consecutus vel majorem quamdam firmitatem in ratione status, vel gratiam, et auxilium majus ad difficultates et pericula illius status fortius superanda. Omnibus autem pensatis, in ordine ad salutem æternam, non excedit in perfectione generalem statum vitæ christianæ; ideoque formaliter non constituit speciale membrum sub illo generali statu.

15. *Est etiam diminuta.* — Et hinc probatur altera pars de insufficientia. Quia sub illa divisione non comprehenduntur fideles omnes non conjugati, qui nullum perfectionis statum assumpserunt, cum tamen a generali statu vitæ christianæ excludi non possint. Propter quod merito in secundo dicendi modo quintum membrum illi priori divisioni addebatur. Et hoc modo illa duo membra conjugatorum et solutorum prioris membri nostræ divisionis subdivisionem continent, quæ sunt veluti status libertatis et servitutis, utique conjugalis. Unde, sicut status conjugalis non nisi materialiter determinat illum generalem statum vitæ christianæ, ut explicavi, ita etiam

status illius libertatis a conjugali vinculo, per se tantum spectatus, non nisi materialiter contrahit statum vitæ christianæ. Nam oppositorum eadem est ratio; ad eundem enim ordinem pertinent. Potest autem inter hæc duo membra discrimen considerari. Nam status conjugatorum magis determinatus ac restrictus est, et quodammodo magis elongatus a statu perfectionis, quam status solutorum seu libertatis. Nam status matrimonii, quantum est ex se, non admittit secum statum perfectionis, saltem integrum et consummatum: *Quia mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit*, ut Paulus dixit, 1 Cor. 7, qui etiam ad virum dicit: *Alligatus es uxori, noli querere solutionem*. At vero status libertatis seu solutorum est de se indifferens, ac subinde personæ solutæ, quæ in illo sunt, magis capaces sunt status perfectionis quam conjugati. Et ex hac parte status matrimonii videtur quodammodo minus perfectus, quia magis repugnans statui perfectionis, magisque ejus opera impediens, quamvis aliunde in firmitate status, et in remedio contra concupiscentiam, aliquo modo excedat.

16. *Quid dicendum de trimembri divisione D. Thom.* — Deinde de trimembri divisione a D. Thoma tradita, in c. 4 dicemus; majorem enim declarationem postulat. Nunc breviter dicimus, illam esse veluti subdivisionem quamdam status perfectionis, non tam in diversos status, quam in diversos gradus ejusdem status. Qualis erit in homine divisio inter puerum, virum et senem; et ita illa divisio nihil obstat sufficientiæ nostræ partitionis. Nam in illa status perfectionis ab illis tribus gradibus abstrahit, et in quocumque sufficienter salvari potest.

CAPUT III.

QUÆ SIT PERFECTIO CHRISTIANA AD QUAM STATUS PERFECTIONIS ORDINATUR.

1. Cum status perfectionis ad ipsam perfectionem dirigatur ac tendat, ut illum exacte intelligere possimus, necessarium est prius, quid sit perfectio ad quam tendit, diligenter inquirere. Nam, sicut omnis ars habet scopum suum quo tendat, sine cujus cognitione nec intelligi nec acquiri potest, ita etiam (ut optime dixit Moyses Abbas, in collat. 1 Cassi., c. 2), *nostra professio*, id est, perfectionis status, *habet scopum proprium, ac finem suum, pro quo omnes illius status labores sustinet.*

Hic autem scopus non nisi christianæ vitæ perfectio est; de hac ergo, quid sit, inquiremus, in qua investigatione multa dubitari possunt.

2. *Perfectio sitne forma simplex, an plurium collectio.* — *Rationes dubitandi pro collectione formarum.* — Primum est, an perfectio sit aliqua forma simplex, vel plurium collectio. Et ratio dubitandi est, quia hæc perfectio vitæ christianæ, de qua tractamus, est perfectio vitæ spiritualis et supernaturalis; hæc autem spiritualis vita multas virtutes requirit. Imprimis, fidem. Nam per illam dicitur Christus habitare in cordibus nostris, ad Ephes. 3; et ad Galat. 3; ait idem Paulus: *Omnes filii Dei estis per fidem*. Deinde spes, de qua dicitur ad Rom. 8: *Spe salvi facti sumus*; et 1 Joan. 3: *Qui habet hanc spem, sanctificat se*. Tertio, charitas, de qua dicitur ad Galat. 3: *In Christo Jesu, neque circumcisio aliquid valet, nec præputium, sed fides, quæ per charitatem operatur*. Et ad Rom. 5: *Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*, etc. Et 1 Corinth. 12, postquam Apostolus de gratis variis Spiritus Sancti sermonem fecit, concludit: *Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*, utique viam charitatis, de qua cap. 13 subjungit, sine charitate cætera nihil valere. Ibi tamen indicat solam charitatem non sufficere, sed alias etiam virtutes esse necessarias, dum adjungit: *Charitas patiens est, benigna est.*

3. Unde in aliis Scripturæ locis, aliis etiam virtutibus perfectio tribuitur. Nam ad Eph. 6, generaliter dicit Paulus: *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli*. Et infra: *Accipite armaturam Dei, ut possitis resistere, et stare in die mala, et in omnibus perfecti stare*. Ubi per *armaturam Dei*, concentum omnium virtutum intelligit, quas statim enumerat. Et in particulari de patientia dicitur, Jacobi 1: *Probatio fidei nostræ patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet, ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes*. Ac denique 1 Cor. 14, dicitur: *Malitia parvuli estote, sensibus autem perfecti*. Ubi nomine *sensuum* significantur virtutes moderantes passionem appetitus, quæ maximæ ad perfectionem humanam necessariæ videntur. Unde Greg., lib. 2 Mor., c. 26, alias 36, tranquillitatem animi, et totam boni operis structuram, in quatuor cardinalibus virtutibus consistere dicit; quia *illæ sunt, quæ solidum nostræ mentis ædificium sustinent*. Unde confici potest ratio, quia perfectum est

cui nihil deest, ut Aristoteles definit; ergo perfectio hæc, de qua agimus, includit omnia quæ in homine perfecto postulatur; hæc autem sunt omnes virtutes.

4. *Rationes pro forma simplici.* — In contrarium vero est, quia Theologi communiter cum D. Thoma 2. 2, q. 184, art. 1 et 3, perfectionem vitæ christianæ in solius charitatis perfectione constituunt, ex Paulo, ad Coloss. 3, ubi charitatem vocat *vinculum perfectionis*. Et Rom. 13 ait: *Plenitudo legis est dilectio*. Eademque est Sanctorum Patrum sententia. Ait enim Augustinus, lib. de Nat. et grat., cap. 42, ipsam charitatem esse *verissimam, plenissimam, perfectissimamque justitiam*. Uti que si charitas ipsa perfecta sit. Unde cap. 70 subjungit: *Inchoata charitas, inchoata justitia est; protracta charitas, protracta justitia est; magna charitas, magna justitia est; perfecta charitas, perfecta justitia est*. Et Gregorius, lib. 28 Moral., c. ult., tractans verba Pauli Coloss. 3: *Super omnia autem hæc charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis*, ait, vocari vinculum perfectionis, quia omne bonum, quod agitur per illam, ne pereat, ligatur; quasi dicat, ab illa suam perfectionem et stabilitatem accipere. Sicut hom. 27 in Evang. dixit: *Quidquid præcipitur, in sola charitate solidatur*. Et 3 p. Pastoral., admon. 10: *Charitas, inquit, mater est omnium, custosque, virtutum*. Idemque latius docet Prosper, lib. 3 de Vita contemplat., cap. 13, plenissime laudes charitatis enarrans, eique quidquid perfectionis in vita christiana cogitari potest tribuens; et inter alia dicit de illa: *Juncta Deo inseparabiliter, et unita. Affectionum omnium potentissima, divinæ contemplationis avida, in omnibus semper invicta, summa actionum bonarum*, etc. Et c. 14, ad hoc propositum explicat loca Pauli, 1 Cor. 13, et ad Galat. 5, additque, *nihil boni deesse posse, quibus charitas inest*; quod c. 15 prosequitur. Ac denique Bern., serm. 83 in Cant., propterea dixit *charitatem maritare animam Verbo*. Quod optime confirmat illa sententia Pauli, 1 Cor. 6: *Qui adhæret Deo, unus spiritus fit cum eo*.

5. *Ex dictis ratio desumitur ad probandum charitatem esse perfectionem christianam.* — Unde sumitur ratio, quia uniuscujusque rei perfectio est unio ejus ad suum ultimum finem; noster autem finis ultimus est Deus, qui nobis per fidem manifestatur; ergo perfectio nostra in unione ad Deum consistit; charitas autem est, quæ nos Deo unit; nam per illam

maxime adhæremus Deo; et ita per illam unus spiritus cum ipso efficitur, ut Paulus dixit, et significavit Joan., 1 Canon., c. 4, dicens: *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo*. Et Prosper supra dixit, charitatem esse omnium affectionum maximam; ergo maxime nos unit Deo; nullo enim perfectiori modo illi in hac vita uniri possumus, quam per amorem. Nam ille tendit in Deum prout in se est, et homines maxime illi subjicit, ejusque voluntati conformes reddit, quæ est perfectionis summa; ergo tota vitæ christianæ perfectio in charitatis perfectione posita est. Hæc quæstio similis illi esse videtur, quæ de beatitudine tractari solet, an in una vel pluribus operationibus consistat; et quæ de forma justificante disputatur, an sit una simplex forma, seu virtus, aut collectio plurium: ita enim hic inquiritur an hæc perfectio, de qua agimus, solius charitatis sit, vel collectionis omnium virtutum. Et quia magna ex parte potest esse quæstio de modo loquendi, advertimus, tribus modis posse perfectionem tribui soli charitati: primo, essentialiter, seu substantialiter; secundo, principaliter; tertio, totaliter, ut causæ unicæ et adæquatæ totius perfectionis.

6. *Perfectio essentialiter sumpta in charitate posita est.* — In primo sensu res est clara, quia sine dubio essentia sanctitatis et perfectionis in sola charitate posita est. Et hoc probant testimonia et rationes posteriori loco adductæ. Cum autem dicitur *sola*, vel non excluditur gratia gratum faciens, quæ vinculum amicitiae cum Deo complet, quod vinculum nomine charitatis interdum significatur, ut in lib. 6 de Grat., cap. 13, et lib. 7, c. 9, dixi; vel sermo est de perfectione, quæ in operatione et in proximo ejus principio consistit. Sic enim absque dubio christiana perfectio in dilectione Dei, et in charitate, ut ejus principio, essentialiter consistit. Tum quia illa est quæ in hac vita unit hominem Deo; tum etiam quia illa est quæ sanctificat et purificat cor, ut dicemus; in hoc autem essentia perfectionis consistit. Et declaratur per analogiam ad beatitudinem patriæ, in qua multæ quidem operationes necessariae sunt; sed illa, vel illæ, quæ uniunt immediate Beatum cum Deo, essentielles censentur, cæteræ accidentales. Sic ergo in via, illa perfectio essentialis censetur, quæ maxime unit et assimilat animam Deo. Nam quo aliquis magis in charitate proficit, eo fit Deo similior, ut Augustinus dixit in Enarrat. Psal. 99, circa

finem. Ergo essentia christianæ perfectionis in charitate consistit.

7. Atque in hunc modum exponit Cajet. D. Thom. in 2. 2, q. 184, articulo primo. Nam D. Thomas ibi non dicit absolute perfectionem in sola charitate consistere, sed limitationem adhibere videtur, cum ait, *specialiter* in illa consistere. Cajetanus autem exponit, id est, *essentialiter*; imo existimat ita esse legendum, et emendandos esse codices, indicans in eos irrepsisse errorem. Sed hoc neque verisimile est, cum sæpius illa vox in illo articulo repetatur, in titulo, in argumento primo, in corpore, et in solutione ad secundum, et nulla illius vocis inveniatur varietas in antiquis et novis ac emendatioribus editionibus. Neque etiam est necessaria mutatio illius adverbii, quia vox *specialiter*, plura complectitur, et fortasse D. Thomas omnia comprehendere voluit, et ideo variis terminis usus est, ut ponderabimus. Quamvis ergo legamus *specialiter*, potest illa specialitas in hoc poni, quod charitatis perfectio est essentialis vitæ christianæ, cætera vero accidentalia sunt, esto sint necessaria; et hunc sensum indicavit D. Thomas, in d. articulo 1, ad 2, et articulo 3, ut Cajetanus bene animadvertit.

8. *Impugnatur charitatem esse perfectionem illam ad quam status perfectionis ordinatur.* — Potest vero quis dubitare, quia in præsentem non inquirimus quaecumque perfectionem vitæ christianæ, sed illam ad quam status perfectionis ordinatur; at vero status perfectionis non ordinatur per se ac specialiter ad eam perfectionem charitatis, quæ est essentialis vitæ spirituali et christianæ; ergo illo modo non satis explicatur perfectio, quam nunc investigamus. Minor patet, quia essentialis perfectio charitatis omnibus necessaria est, et ab omnibus postulatur, dicente Christo, D. Matth. 5: *Estote perfecti, sicut et Pater vester cælestis perfectus est*. In hoc enim illa perfectio consistit, ut Deum ex toto corde, et proximum sicut nos ipsos diligamus; at hoc universis hominibus præcipitur, ut constat Matth. 22; ergo essentialis perfectio, quæ in substantia et necessitate charitatis consistit, non est peculiaris scopus status perfectionis, sed generalis status vitæ christianæ.

9. *Solvitur impugnatio.* — Respondeo charitatem ipsam in sua substantia et entitate posse habere diversos status, a quibus abstrahit charitas secundum suam præcisam essentiam, quæ in quolibet illorum graduum

salvatur. Quamvis ergo verum sit perfectionem charitatis essentialem, præcise et abstracte spectatam, non esse finem proprium status perfectionis, nihilominus verum etiam est aliquam perfectionem intrinsecam, et pertinentem ad aliquem gradum charitatis, esse suo modo essentiam et substantiam illius perfectionis vitæ, ad quam status perfectionis ordinatur. Explicari hoc potest exemplo essentialis beatitudinis; nam generaliter sumpta eadem essentialiter est in omnibus Beatis, et nihilominus unus Beatus in ipsa essentiali beatitudine perfectior est alio; et tota illa perfectio dicitur pertinere ad essentialem beatitudinem ejus qui illam participat, per comparisonem ad accidentalem beatitudinem, illam perficientem. Sic ergo, licet essentialis perfectio charitatis communis sit omnibus statibus vitæ christianæ, nihilominus speciali modo, et secundum quamdam majorem perfectionem suam intrinsecam, dicitur esse finis status perfectionis. Quod in sequentibus punctis amplius declarabitur.

10. *Perfectio principaliter sumpta in charitate posita est.* — Secundo dicimus, etiam in secundo sensu verissimum esse, perfectionem vitæ christianæ in charitate positam esse principaliter, et consequenter statum perfectionis ad hanc perfectionem principaliter ordinari. Hoc etiam intendit D. Thomas supra, nam in argumento primo obijciendo infert, quod *perfectio christianæ vitæ non consistat principaliter in charitate*. Unde solvendo argumentum, plane sentit illo modo accipiendam esse assertionem. Et in solutione ad secundum concludit, *perfectionem charitatis esse principalissimam, respectu perfectionis, quæ attenditur secundum alias virtutes*. Et convincitur manifeste ex testimoniis Scripturæ et Patrum posteriori loco allegatis, præsertim ex illo Pauli, ad Coloss. 3: *Super omnia autem charitatem habete*. Nam quod est super omnia, principalissimum profecto est omnium. Unde est illud 1 Cor. 12: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*; et cap. 13: *Major horum est charitas*. Propter quod de charitate dixit Augustinus, 11 de Trin., capite decimo octavo, *Nullum esse Dei donum illo excellentius*, utique ex his quæ ad perficiendam virtutem proxime ordinantur. Et ser. 5 de Verb. Domini, de eadem charitate ait: *Quid perfectius? quid utilius? quid firmitus? quid securius?* Quæ sunt quatuor conditiones ad statum perfectionis maxime necessariae. Et plura habet Prosper, d. lib. 3 de Vit. con-

templ.; et Bern., d. ser. 83 in Cant., de amore Dei loquens, ait: *Solus est, ex omnibus animæ motibus, in quo potest creatura, etsi non ex æquo, respondere auctori; vel de simili mutam rependere vicem.* Præterea sequitur hæc pars ex præcedenti; nam in unaquaque re id est principaliter, quod ad ejus essentiam spectat; sed perfectio animæ essentialiter in charitate consistit; ergo ejusdem charitatis perfectio principaliter etiam ad ejusdem animæ perfectionem spectat. Denique, *propter quod unumquodque tale, et illud magis;* sed omnia, quæ in statu perfectionis, ut talis est, inveniuntur et requiruntur, ad perfectionem charitatis ordinantur, ut mox videbimus; ergo perfectio ipsius charitatis est, in qua principaliter perfectio vitæ christianæ consistit. Nec rationes dubitandi priori loco positæ contra hunc sensum præcedunt, ut per se clarum est.

11. *Perfectio totalis secundum rationem finis, et principalis moventis, in sola charitate consistit.* — Circa tertium vero, scilicet, an hæc perfectio vitæ christianæ totaliter in charitate consistat, aliqua distinctio seu moderatio opus est, quia non ita est charitas sufficiens, ut cætera excludantur, sed potius ut illam necessario comitentur, et illi inniti debeant, ut ad perfectionem conferant. Unde dicendum est, secundum quasdam rationes, utique finis, et principalis moventis, perfectionem in unica charitate consistere; at vero formaliter, et in ratione causæ proximæ elicientis, seu ministrantis, perfectionem vitæ christianæ non tantum perfectionem charitatis, sed etiam virtutum cæterarum includere. Quæ resolutio tam clara est quoad singulas partes, ut sola fere distinctiori explicatione indigeat. Prima ergo pars sumitur ex D. Thoma 2. 2, q. 23, art. 3, ad 3, ubi ait charitatem esse finem aliarum virtutum; et habet fundamentum in Paulo, 1 Tim. 1, dicente: *Finis præcepti charitas de corde puro.* Ubi Ambrosius: *Quoniam omnium major est charitas, hanc finem esse dicit, hoc est, perfectionis consummationem.* In quibus verbis, *finem* pro termino et coronide ac ultimo complemento videtur accipere; estque dictum illud verissimum; sub illa tamen ratione magis se habet charitas, ut forma et complementum perfectionis: verumtamen nos de fine proprio, propter quem cætera fiunt, loquimur. Et hic etiam est sensus Pauli; nam omnium præceptorum finis est, ut Deus sicut par est diligatur; et in statu per-

fectionis ad hunc finem perfecte diligendi Deum omnia ordinantur. Unde exponens eadem verba, Augustinus dixit in Ench., c. 121: *Omnia præcepta divina referuntur ad charitatem, de qua dixit Apostolus: Finis præcepti est charitas. Omnis itaque præcepti finis est charitas, id est, ad charitatem refertur omne præceptum.* Et hoc extendit Augustinus ad consilia, dicens: *Quæcumque mandat Deus, ex quibus unum est: Bonum est homini mulierem non tangere, tunc recte fiunt, cum referuntur ad diligendum Deum, et proximum propter Deum.* Et in l. 1 de Doctr. Christ., c. 35, addit, dilectionem Dei et proximi esse finem omnium Scripturarum, et totius dispositionis providentiæ Dei circa cæteras res omnes, quibus tanquam vehiculum et instrumentis ad perfectionem charitatis consequendam uti debemus. Et similiter in Præfat. ad Psal. 140, dixit: *Quidquid salubriter mente concipitur, vel ore profertur, vel de qualibet divina pagina sculpsitur, non habet finem, nisi charitatem.* Quod late prosequitur explicando cur dicatur de corde puro, ut distinguatur ab omni amore, qui non est secundum Deum.

12. *Vera charitatis effectus formalis purificare cor.* — Videtur autem mihi Paulum, addendo illa verba, describere charitatem, quasi per effectum formalem suum; nam charitas vera est quæ cor purificat, et nisi mundet cor, vera charitas non est; cum enim charitas cor faciat Deo summe adhærere, consequenter expellit a corde omnem pravam concupiscentiam, et sic purificat illud. Uti enim dixit Augustinus, lib. 1 de Doctr. Christ., c. ult.: *Illud est cor purum, quod vacuum est omni cupiditate, et vitioso amore sui, ut nihil aliud diligatur, quam quod diligendum sit.* Sic ergo charitas mundat cor, pravas concupiscentias formaliter expellendo. Unde dixit egregie Chrysostomus, hom. 32 in 1 ad Cor., quod *si charitas regnaret, omnia mala procul abessent, et ad nomen usque ignoratum esse vitium;* quoniam charitas, ut infra adjungit, *ab omni mala ægritudine puram conservat animam.* Ex hoc autem quasi formali effectu charitatis amplius etiam explicatur, quomodo perfectio charitatis sit unicus finis status perfectionis. Quoniam, ut Moyses Abbas recte dixit in collat. 1 Cassian., c. 4: *Destinatio, seu scopus nostræ perfectionis, id est, religiosi status, est puritas cordis.* Cum ergo charitas hanc puritatem formaliter tribuat, et tanto sit major, quanto charitas fuerit perfectior, recte concluditur perfectionem charitatis unicum

finem hujus status existere. Unde optime d. Abbas, c. 7, concludit: *Omnia igitur hujus gratia nobis gerenda, appetendaque sunt, vigiliæ, labores, ut per illa ab universis passionibus noxiis illæsum parare cor nostrum, et conservare possimus, et ad perfectionem charitatis istis gradibus innitendo contendere.*

13. *Probatur eadem prima pars ratione.* — Ratione tandem confirmatur hæc pars, quia charitas respicit immediate Deum, in quem tendit tanquam in ultimum finem; ergo omnia opera aliarum virtutum in hunc finem refert, quia omnia in finem ultimum referenda sunt. Ergo hoc modo ipsa est finis totius perfectionis. Dices, hinc solum probari objectum charitatis esse finem aliarum virtutum, et bonorum actuum earum, non vero ipsam charitatem esse hujusmodi finem. Respondeo unum ex alio sequi. Nam dilectio Dei est etiam dilectio sui, id est, charitas ipsius Dei; et ideo, sicut Deus ipse, ita et dilectio Dei est cæterorum bonorum finis. Nam propter Dei amorem assequendum oramus, mortificamur, peccata etiam venialia vitare studemus, et sic de aliis. Item, sicut Deus ipse est finis ultimus objectivus, ita unio ad Deum est quasi finis ultimus formalis, seu consecutio ultimi finis. Unde, quia hæc unio in hac vita per charitatem fit, ideo etiam ipsa charitas est finis ad quem cæteræ actiones omnes utilissime referuntur. Sub hac ergo consideratione in sola charitate perfectio vitæ christianæ posita est.

14. *Probatur secunda.* — Atque hinc facile est alteram partem probare, nimirum, perfectionem status, de quo tractamus, quoad primariam causam moventem ad omnia perfectionis opera, et illam suo modo efficientem, in sola charitate consistere. Probatur enim ex Paulo, 1 Cor. 14, dicente: *Charitas patiens est, benigna est; omnia credit, omnia suffert,* etc. In hoc enim loquendi modo omnia virtutum opera uni charitati, tanquam moventi et operanti, tribuit. Et hoc modo etiam dixit ad Galat. 5, ad salutem necessariam esse fidem, *quæ per charitatem operatur,* utique, bona et meritoria opera, quæ a fide procedunt. Nec refert quod Paulus dicat fidem per charitatem operari, quasi fidei in hoc genere operandi et movendi, et non charitati primatum tribuendo, cum ipsa moveat charitatem. Hoc, inquam, non obstat, quia 1 Cor. 13 etiam dicit: *Charitas omnia credit.* Et ibidem ait: *Si habuero omnem fidem, charitatem autem non habeam, nihil sum.* Igitur fides et charitas se-

se invicem movent ad modum intellectus et voluntatis, fides proponendo objectum charitati, charitas vero efficaciter imperando, tam fidem quam omnes alias virtutes ad finem suum ordinando; et ita operibus earum, vitam et efficaciam ad meritum, et perfectionis consummationem tribuendo. Ergo sub hac etiam consideratione sola charitas est vitæ spiritualis perfectio.

15. *Ideo charitas omnes virtutes dirigit in Deum, quod respicit finem ultimum, et aliarum virtutum finis est.* — Provenitque hæc perfectio ex priori. Nam, quia charitas et respicit finem ultimum, ut proprium objectum cui hominem unit, et consequenter ipsa est finis aliarum virtutum, ideo et omnes virtutes dirigit ad Deum, imperando propter ipsum actus illarum, et quasi Deum imitando, omnia etiam ad se convertit. Nam propter suam conservationem, augmentum, fervorem, puritatem, aliasque similes perfectiones, omnibus imperat. Et hinc Chrysostomus, hom. 32 in 1 Corint., charitatem appellat *fontem donorum, viam excellentem, quæ ad omnia charismata ducit; et matrem bonorum, et regale diadema, quod sufficit ad ostendendum perfectum charitatis discipulum.* Et addit: *Ipsa transmutat rerum naturam, et accedit habens omnia in manibus, quavis matre mitior, quavis regina locupletior, et quæ sunt laboriosa, levia facit et facilia; virtutem quidem facilem, acerbissimum autem nobis reddens vitium.* Ex qua egregia consideratione addere possumus, charitatem esse unicam perfectionem et formam quasi constituentem cæteras omnes virtutes in statu perfectionis, non solum quia illis dat complementum virtutis ac perfectionis in ordine ad ultimum finem, et vim mendi; sed etiam quia illis dat stabilitatem ac firmitatem, dando eis efficacitatem ad resistendum contrariis, simulque eis præbet facilitatem et jucunditatem in operando; quod ad statum virtutis ac perfectionis maxime necessarium est.

16. *Perfectio totalis absolute sumpta non in sola charitate sita est.* — Probatur ex D. Thoma. — Nihilominus tamen, loquendo in tertio et ultimo sensu supra proposito, absolute dicere non possumus in sola charitate totaliter consistere christianam vel spiritualem perfectionem, vel unicam formalem perfectionem vitæ christianæ esse charitatem. Ita significat D. Thomas, d. q. 184, art. 1, in solutionibus argumentorum. Nam in primo objecerat verba Pauli 1 Corinth. 14: *Malitia*